

EESTI LOODUSE PILDIMAPP

Valmis on saanud eesti looduse pildimapi neljas osa. Selles saab tutvustada meie puu- ja köögiviljade, aia- ja metsamarjade, teraviljade ning seenetega ehk kõige sellega, mida me oma-omaisest loodusest toiduks tarvitame. Alustuseks võiksime mõelda, kui palju meie lapsed üldse tunnevad Eesti vilju võrreldes lõunamaa banaanide ja apelsinidega. Õuna ja ploomi teatakse ikka, aga metsamarju, näiteks jõhvikat või põldmarja, ei pruugi lapsed tunda. Õnneks on vahepealne aeg, kus peenramaad muruga kaeti, tasapisi mööda saamas ja paljud kasvavad nüüd maitsetaimi isegi kortermajade aknalaual. Ning tublide vanaemade aias saavad lapsed maiustada küpsete maasikate, vaarikate ja muuga. Tänu sellele on meil lastele viljade tutvustamine ka oluliselt lihtsam. Kui laps teab, kuidas mingi vili maitseb, milline see välja näeb ning kus kasvab, on ta suure kogemuse võrra rikkam ning targem. Enamike viljade puhul ei peagi me tutvust alustama algusest, vaid saame minna sügavuti ja avastada päris palju uut ning ehk selle võrra ka põnevamat. Kas ei võiks juba ainuüksi avastus, et kõige argisemad toiduained meie söögilaual peidavad endas seiklusrikkast ajalugu, siduda last loodusega veidi enam ning nõnda teda tubasest elust tagasi õue meelitada. Näiteks võib siinkohal tuua kasvõi kartulit, kes reisib Hispaania meresõitjatega üle mere Euroopasse, kus hiljem tema pärast lausa kurikuulsaid kartulimasse peeti. Või siis tomatit, kelle kohta kunagi arvati, et seda süües läheb inimene hulluks. Maasika puhul võib aga üllatada teadmine, et vastu-

pidi teistele taimedele, kes peidavad seemneid viljaliha sees, hoiab tema neid millegipärast just mahlaka osa peal. Maitsetaimede osas on huvitav teada, et kunagi peeti paljusid neist lausa nõiarohuks. Raviomadusi on ka marjadel ning juur- ja puuviljadel.

Mapist lähemalt

Pildimapi koostamisel oleme lähtunud paarist lihtsast reeglist. Pildilise osa puhul näitab suure plaanis joonistus taime ja vilja tema kõige universaalsemal kujul. Kõrvalolevad fotod võivad kajastada ka sama taime looduslikku varieerivust. Viimane tuleb vast kõige selgemini esile seente juures, kus ühes seeneperekonnas võib olla mitukümmend alamliiki. Kuid ka näiteks kapsal, õunal, tomatil ja paljudel teistel on ohtlalt erikulisi sorte. Enamik fotosid tutvustab joonistusel olevale viljale lisaks ka taime õit, veel küpsenud vilju või seemneid, ning kindlasti näeb foto pealt taime tervikuna.

Tekstiline osa

Lugemist soovitame alustada sissejuhatuses, mis seob taimeliigid oma loomulikeks rühmadeks ning annab iga grupi kohta ka taustateadmisi. Sel moel saab pildimapi töö alustades visandada lapsele tervikliku pildi ning minna sealt edasi juba üksikasjalikumaks. Kindlasti on palju selliseid lapsi, kes soovivad oma küsimustega alustada veelgi kaugemal ning teada saada, kuidas kõik üldse alguse sai. Siinkohal pakub sissejuhatus ühte lühikest võimalikku seletust või lugu, kuidas inimene ülepea vilju tundma ja kasvatama õppis. Taus-

ta tundmine ning terviku nägemine loob lapsele kindla ja turvalise aluse, millest sügavuti minek on juba palju lihtsam ja seosterohkem.

Paljude taimerühmade kasvutsükkelis ja muus elutegevuses on mõistagi rohkelt sarnast. On ju see, kuidas taim õitseb, viljub ning seemneid levitab, ikka üldjoontes samasugune. Seepärast oleme korduste vältimiseks liigiti ka erilaadseid teadmisi püüdnud anda. Näiteks viljapuude puhul võib õuna juurest teada saada, miks üldse taim endale vilju kasvatab. Seesama teadmine laieneb kõikidele teistele taimedele ning seepärast võib seda teiste liikide puhul ikka meelde tuletada, olgugi et me pole seda iga kord uuesti maininud. Piri ja ploomi juures oleme aga juttu teinud sordiarvestusest, seda müüdi lapsele arusaadavas lihtsas keeles. Samamoodi räägime aedviljade juures näiteks peedi puhul sellest, miks me kunagi ei näe peediõisi ning kuidas peedi juurvili ei olegi botaanilises mõttes päris õige vili. Täpselt sama juttu kehtib ka paljude teiste taimede kohta, kelle säilitusjuurt me sööme. Seda kõike saabki teada sissejuhatuses ning ehk oleks üks hea soovitus õpetajale või lapsevanemale kõigepealt pildimapp ise läbi lugeda, et neidsamu lihtsaid korduvaid arenguid ise märgata ning osata neid esile tuua ka seal, kus seda iga kord kirjas ei ole.

Pildimapi tekstiosa puhul soovitame tähelepanu pöörata taimede rahvapäraste nimetustele. Need on tihti peale naljakad ning üllatavad, kuid toovad väga tabavalt esile taime või seemne mõne tähtsa omaduse. Näiteks riisikate kohta ütleb rahvasuu

„piimik“ ning riisikat on ju tõepoolest hea meelde jätta ning ka metsas ära tunda selle järgi, et murdes tuleb sellest seenest piimmahtla. Kuid isegi siis, kui me päris hästi ei tea, miks mingit taime just sääras nimega kutsutakse, on lastel põnev ise põhjuseid nuputada. Tore meelelahutus on ka äraarvamismäng, kus rahvapärase nime järgi mõistatakse, millise taime või seemnega on tegu.

Tulevikule mõeldes

Eesti looduse pildimapi lubatud neli osa on nüüd ilmavalgust näinud ja kaante vahele saanud. Siinkohal tahame veelkord tänada meie suurepäraseid abilisi ja nõuandjaid biolooge Ivi ja Üllar Rammulit, kelle asjatundliku silma alt kõik pildimapi neli osa on läbi käinud. Suured tänud tahame öelda ka pildimapi teise osa juures nõuga abistanud Olavi Vainule ja Teet Krausele lindude ja kalade eluea ja tugevemisaja täpsustamise eest.

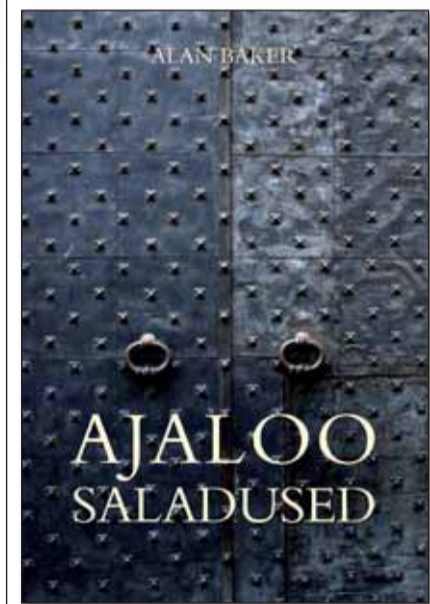
Tulevikule mõeldes julgeme lubada pildimapi järgi. Viendas osas kavatseme vaatluse alla võtta nii imetajaid, putukaid, ämblikke kui ka kõikisugu taimi, sealjuures tuleb kindlasti juttu mürgistest taimedest. Viienda osa teeb eriliseks pildimapi-teemaline lauamäng koos täringu ja nuppudega. Suveks soovitame aga pista pildimapp seljakotti ning minna metsa, rappa, mere äärde või kui kuidagi nii kaugel ei jõua, siis kas või linnaparki ja vanaema aeda, et kõike seda, millest mapis on juttu, iseoma silmaga kaeda ja käega katsuda.

TIINA TOMINGAS, koostaja

Alan Baker
AJALOO SALADUSED

272 lk, must-valge, 14,5 x 21,5 cm, kõva kaas

Saladustel on igikestev võime vaimustada ja lummata. Mõne saladuse ilmsiks tulek vapustab terve maailma. Teine pakub lihtsalt pisikest intellektuaalset harjutust, huvitavat mõistatust, mille üle mõtiskleda näiteks nõusid pestes või koeraga jalutades. „Ajaloo saladused“ tutvustab maailma ajaloo kõige paeluvamaid saladusi, millest osa on erutanud inimeste kujutlusvõimet sajandeid. Selliste hulka kuulub kadunud Atlantise mandrit ümbritsev mõistatus, mis on kirjapandud ajaloo tõenäoliselt kuulsaim. Samuti käsitletakse raamatus müsteeriume, mis on seotud selliste eksentriliste või salapärase isikutega nagu näiteks krahv Cagliostro. Muidugi pole maailmas puudust ka esemetest, mida me ei suuda ratsionaalselt seletada, olgu siis tegu Torino surilina või Voynichi käsikirjaga, ega paikadest ja ehitistest, mis on moel või teisel seletamatud, näiteks püramiidid, Stonehenge, Eldoraado või Shangri-La. Need on vaid mõned näited mõistatustest, mida käesolevas raamatus käsitletakse. Kas nendes legendides on kübetki tõde? Lugedes „Ajaloo saladusi“, saate osa neisse kätetud esoteerilistest teadmistest ja võite lasta kujutlusvõimel vabalt lennata.

Margit Kariis

ENGLISH STEP BY STEP TOWARDS THE EXAM
96 lk, must-valge, 14,5 x 21,5 cm, pehme kaas

Tõöraamat on koostatud Koolibri inglise keele õppekomplekti English Step by Step põhjal ning mõeldud ettevalmistava materjalina põhikooli lõpuksamiks. Raamatus on kaheksa testi. Iga test arendab õpilase oskusi, mis on vajalikud eksamil: lugemine, kuulamine, kirjutamine, grammatika, rollimängud ja pildi kirjeldamine. Raamatu lõpuosas on esitatud ülesannete vastused ning kaasas on raamatu tekstidega audio-CD, mis sobib ka individuaalseks õppeks.

FÜÜSIKA NÄIDISÜLESANDEID GÜMNAASIUMILE

Teos kujutab endast järke sama autori varemilmunud raamatutele, milles õpetatakse gümnaasiumiõpilasi konkreetsete näidete alusel lahendada ja analüüsida füüsika ülesandeid. Vastava kursuse osa õpitakse 11. klassis teisel poolaastal. Valitud ülesanded vastavad valdavalt gümnaasiumi füüsika ainekava miinimumnõuetele ja on suhteliselt lihtsad, orienteeritud nähtuste füüsikalise sisu avamisele. Põhjalikumalt, kui näeb ette õppekava, käsitletakse vahelduvvoolu osa, kusjuures täiendav, õpikus puudub teoreetiline materjal esitatakse kommentaarides. Autor on võimaluse korral korrektselt kasutanud mõistet *magnetinduktsioon*, mitte kõnekeeles levinud sõna *magnetväli* (kõnekeeles on levinud vigased väljendid nagu *väli on*

väike, välja väärtus jms). Sellist elektrotehnikute argood tuleks õppetöös ja eriti õppekirjanduses vältida, muidu harjuvad õpilased reaalseid füüsikalisi objekte (kehi, osakesi, välju) ja nähtusi samastama neid iseloomustavate füüsikaliste suurustega. Samal põhjusel ei ole hea kasutada ka sõna *voolvoolutugevuse tähendus*. Samas, kuna elektrotehnika-alases kirjanduses on selline keelekasutus laialt levinud (esineb ka EE-s), siis tuleb seda teatud juhtudel aktsepteerida. Arvan, et raamatu ilmumisega saavad õpilased oma kasutusse väärtusliku õppematerjali, mis hõlbustab füüsika õppimist meie ühesharilise koolis.

VENDA PAJU, raamatu konsultant

